

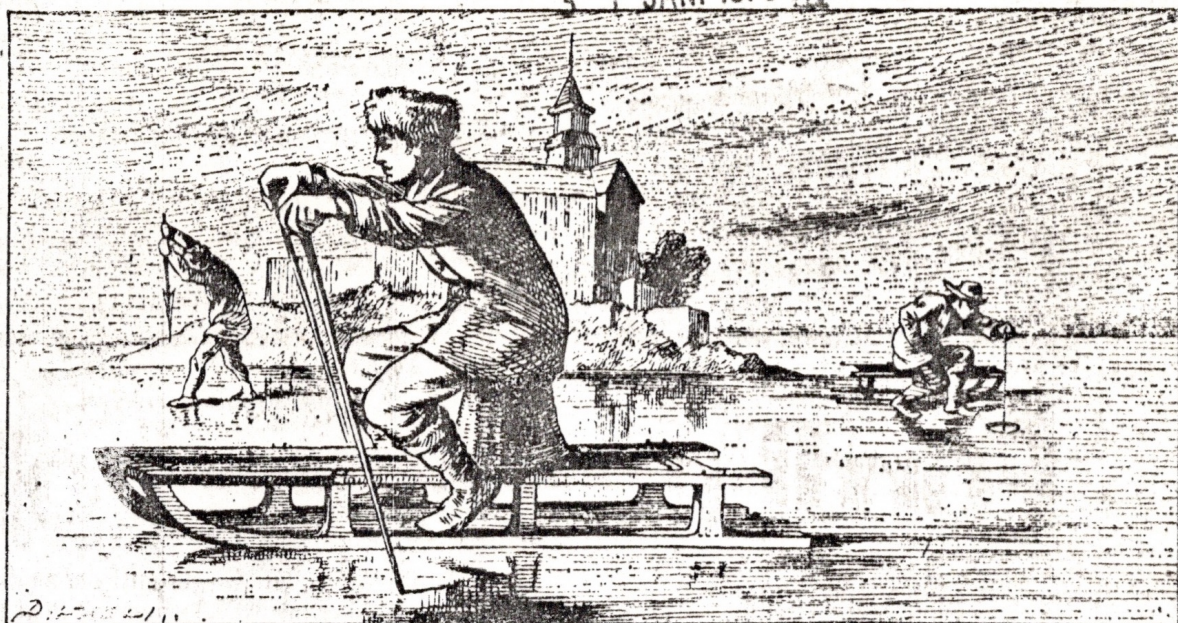
På fiskekjelke på isen i 1867

3 1 JAN. 1978 M

En ung engelsk adelsdame, Lady Di Beauclerck gjestet i 1867 Norge sammen med sin mor og sin franske kammerpike Teresina. De tre damene opplevde utrolig meget på sin lange reise i landet vårt, og traff også mange kjente mennesker. De besøkte naturligvis Christiania, men var dessuten innom Bergen, Molde og andre byer, og fikk selvfølgelig også anledning til å beundre våre forskjellige daler, fjorder og fjell.

Lady Di Beauclerck skrev efter hjemkomsten til England en interessant bok om alt hun hadde sett og vært med på i Norge, og hun illustrerte selv boken med fornøyelige skisser.

Hun tegnet bl.a. pilkøiskere på isen like utenfor Christiania. Den forreste fiskeren på tegningen sitter som vanlig på en flettet kurv med bunnen i været, og skyver seg

«Pigge Keika» står det under denne skisse fra 1867, tegnet av en engelsk adelsdame, Lady Di Beauclerck, som grundig pløyet Norge på kryss og tvers det året, og som også besøkte Christiania og fikk se pilkøiskere på fjorden der.

fremover med to høye staver.

Di Beauclerck skriver i sin reisebeskrivelse, at for vinterfiskere i Christiania var denne måten å bruke kjelken på, både alminnelig og svært effektiv. Så nå får vi høre dette også fra en

utlending som gjestet hovedstaden vår for over hundre år siden.

Jacob Vaages artikkel i nr. 4-1977 av Byminner om ispigging på kjelke, var meget interessant, men i sin siste artikkel i Aftenposten 26. januar opplyser han

merkelig nok intet om hvem som har tatt det fornøyelige fotografiet som illustrerer hans artikkel. Det er fotograf O. Væring som er mester for det. Væring har også skrevet årtallet 1902 på fotografiets glassplate, og ikke 1903 som Vaage angir i teksten. -- Det

sistnevnte er en bagatellmessig feil.

Haakon B. Nleison.

11 JAN. 1978 147

Is-pigging er gått av moten

Kristiania-sport og miljøvandalisme

Utvilsomt er det bra at saken idag blir rettet mot foreldre som bent frem mishandler sine barn gjennom idrettslige prestasjonskrav.

Men forholdene var ikke bare-bare i det forrige århundre heller, iallfall ikke om vi skal dømme etter hosstående fotografi fra den indre Kristiania-fjord ved slutten av forrige århundre. Med den vinterlige idrettsgren «kapp-pigging» som motiv. Naturlig nok leder den bartprydende sprekingen til høyre — mens ekvipasjen til venstre naturlig nok er falt av. Ikke så merkelig, i og med at

det åpenbart er en mindreårig som pigger sin faderlige last frem over isen!

Denne og lignende illustrasjoner, blant annet Reinholdt Boll's fryktinngydende tegninger av en skibakke på Grorud i 1862, med åpenbart overdrevne dimensjoner, er blant illustrasjonene til Jakob Vaages artikkel i siste nummer av «Byminner: «Ny giv innen friluftsliv og idrett i 1860-årene». En systematisk oversikt som gir et inntrykk av såvel vinter- som sommeridrettens oppblomstring. Etterat Jørgen Gjerdum i 1861 hadde tatt

initiativ til dannelsen av en hovedorganisasjon for idrettsbevegelsen som skulle utvikle seg til Norges Idrettsforbund.

Interessant lesning såvel for by- som idrettsinteresserte!

Den annen hovedartikkel er skrevet av Nina Saugstad — «Byen i forandring og fornyelse». Det er en oversikt over rivningsvirksomheten i Oslo i årene 1973—76 og presenterer samtidig et varsko mot videre vandalsisme overfor det som gjenstår av byminner i de forskjellige områder av byen.

Forfatteren gir eksempler på at det nytter å aksjonere — iallfall når ikke for sterke politiske og økonomiske interesser går imot bevaring. En oppmuntning for dem av oss som mener at nå må vi som er glad i denne byen, virkelig være våkne overfor de skader som blir påført Oslo-miljøet og som altfor ofter er uopprettelige. Som når et hus som representerer hovedstads-historie og -miljø, må vike for å gi plass til betong, glass, større veiplate og flere parkeringsplasser.

S. K.

Med fiskekasse på kjelken?

20 JAN. 1978

Dette bilde fra Kristianiafjorden mot slutten av forrige århundre behøver ikke nødvendigvis være en scene fra «kapp-pigging», som antydtes da bildet ble gjengitt (fra Bynytt) i Aftenposten den 11. januar. Det kan like godt vise fiskere underveis over isen — med fiskekasser på et par av kjelkene.

Under overskriften «Kristiania-sport og miljøvandalisme» har Aftenposten den 11. januar gjengitt et meget interessant fotografi, som viser en del kjelker som pigges frem på isen i den indre Kristiania-fjord ved slutten av forrige århundre. Fotografiet kommenteres bl.a. med at «utvilsomt er det bra at søkelyset idag blir rettet mot foreldre som bent frem mishandler sine barn gjennom idrettslige prestasjoner. Men forholdene var ikke bare-bare i det forrige århundre heller, iallfall ikke om vi skal dømme etter hosstøende fotografi....».

Fotografiet er kanskje langt mere interessant enn mang? er

oppmerksomme på, men etter min oppfatning er det høyst sannsynlig at fotografiet er mistolket, og det er i så fall synd, da det utvilsomt har kulturhistorisk og byhistorisk interesse.

Det kjent at det allerede meget tidlig har vært arrangert konkurranser i kapp-pigging på kjelke på fjordisen. Men det gjengitte fotografi viser neppe en slik arrangert konkurranse. På fjorden ble kjelken i forrige århundre først og fremst benyttet i forbindelse med fiske, både av yrkesfiskere og hobbyfiskere. En alvorlig konkurranse ville neppe artet seg på den måte fotografiet viser. Etter min oppfatning kan

det ikke være tvil om at det gjengitte fotografiet viser fiskere (fortrinnsvise hobbyfiskere) på vei til sine fiskeplasser. Og det er ikke ukjent at det i den forbindelse også forekom sporadisk kapp-pigging, men ikke med noe arrangert startsted eller mål. Den ulike bemanning på kjelkene, som fotografiet viser, bidrar også til å underbygge denne påstand.

Men det som jeg finner særlig interessant er å se hvordan det sittes på kjelkene. På tre av kjelkene ser vi tydelig at det sittes oppe på fiskekassene. Det er vel ikke mange idag som har sett en ekte fiskekelke. Til den hører det ingen styrestang, men der-

imot en fiskekasse med lokk og to piggestaver. Kassen er spesielt bygget til kjelken og festet til denne med to meget kraftige taustrapper, som er spleiset rundt kjelkens sete, på en slik måte at de ikke kan fjernes. De eldste fiskekelker var tilidels sammensatt med trenagler istedenfor skruer og hadde hjørnebeslag av rustfritt materiale, dvs. messing.

Det måtte være interessant å vite om det finnes flere fotografier fra isfisket på fjorden, og om det fremdeles er bevart noen av de gamle fiskekelker, vel å merke med originalstyret fiskekasse og piggestaver.

Nicolai Kielland-Torkildsen.

Første ispigger-konkurranse fant sted for 100 år siden

Idag for 100 år siden, den 16. februar 1878, ble den første konkurranse i ispigging arrangert. Dette viser en nøyaktig gjennomgåelse av aviser fra forrige århundre. Begivenheten fant sted «Mellom Sjørøen og Blegøen», og distansen var 1500 alen. Av de 15 som stilte til start, ble Chr. Gulbradsen, Blegøen, best med tid 5.20 minutter. Nr. 2 ble S. Kristoffersen, Ulvøen på 5.37. Nr. 3 G. Skarpsno, Kristiania (han bodde vel inne i selve byen), på 5.40, og nr. 4 H. Kristoffersen, Kongshavn, 6.05.

Den neste konkurranse ble holdt på samme sted i 1886. Denne gang var strekningen de måtte tilbakelegge 4000 alen (ca. 2500 m). Hele 30 hadde meldt seg på, men da starten gikk, var det bare seks som våget å delta. Alle satte avgårde samtidig med følgende resultat: 1. premie Christian Iversen, Grønholmen, tid 12.00 min. 2. premie Halvor Vold, Kristiania 12.30.

Konkurranse nr. 3 er så den som tidligere har vært omtalt i Aftenposten, i 1902 på Frognerkilen. Jeg har hatt en samtale med Martin Johnsen, Sandvika. Han er sønn av Christian Johnsen, som sammen med sin bror Martin ble nr. 1 i denne konkurransen i klassen for «tomannspiggere».

Under konkurransen satt de på fisketinene, de flettede kurvene, som hadde et standardmål på ca. 50 cm i bunnen, mens toppen, med lokket, var ca. 40 cm, og høyden ca. 30 cm. Piggstaven som ble brukt, var ca. 130 cm lange. De kunne være jevnrunde langs hele staven og var forsynt med en jernpigg nederst, eller de

Martin Johnsen demonstrerer redskap benyttet av faren under ispiggingkonkurranser for over 70 år siden.

kunne være tykkere nederst og smalere jevnt av oppover. Jernholken på disse var mer solid.

Til vanlig ispilking brukte de en adskillig kraftigere ispilk som hadde et tverrsnitt på 7 cm nederst, ved den kraftige jernholk. De var ca. én meter lange og måtte være meget solid laget da de ble brukt til å hugge hull i isen med, og den kunne enkelte ganger være 30 cm tykk.

Kjelkene ble kalt fiskerkjelker og var omtrent 1.5 m lange. Det var også kortere kjelker, halvfiskere, og lengre kjelker. Hvem var det så som forarbeidet dette utstyret? Det kan nevnes at alt i 1858 finnes det annonser i avisene som forteller at

«Kjelker» forarbeidet på Bodstængselet selges hos Wilhelm Foss jnr., og i 1880-årene kan vi finne annonser som «Kjelker» selges fra Fællesudsalget for Christiania Strafanstalters Udsalg. Ellers var det hjulmakere som laget kjelker.

De var fiskere av yrke (både Chr. Johnsen og hans far var det) de som deltok i disse «kappigninger» eller «ispigninger». Det var de som hadde utstyret som skulle til i slike konkurranser, som det altså ved nærmere undersøkelser viser seg har funnet sted bare noen få ganger.

Ispilkingen ute på selve fjorden ble forresten stanset nokså brutalt akkurat for 100

år siden da isens flende nr. 1, isbryteren «Mjølner», satte i gang. Men dette er en annen historie.

Jakob Vaage.

Premien fra 1902

Kapp-pigging på isen i 1903

26 JAN. 1978 M

Kapp-piggere møtes til konkurranse på Frognerkilen søndag 21. februar 1903. Legg merke til stålsetet på den forreste kjelken!

Min artikkel i By-
minner om «Idrett i
1880-årene» ble omtalt
i Aftenposten 11. ja-
nuar. Samtidig gjenga
Aftenposten et foto-
grafi fra artikkelen om
kapp-pigging på isen i
slutten av det forrige
århundre, en idrett jeg
hadde funnet frem til
var i virksomhet i
1880-årene. Denne
idrett syknet snart
hen, men ble tatt opp
igjen i 1890-årene av
roklubben Terje Viken.

Han underbygger sin
påstand med at det
sitter to mann på en
kjelke. Da «kan foto-
grafiet neppe skrive
seg fra en konkurran-
se».

Jo da, det forekom
flere slike konkurran-
ser i kapp-pigging
rundt århundreskiftet,
deriblant også «to-
mandspigging», dvs. to
på kjelken. Fotografiet
ovenfor er fra et stev-
ne søndag 21. februar
1903. Som bildet viser
hadde slike konkur-

klassen. Mon tro om
det ikke er den kjente
all round idrettsmann
Axel Refstad som er i
tåten? Han hadde
Holmenkollmedaljen
og var med i frilidrett,
sykling og skøytelep
også. Så hvorfor ikke
prøve seg i kapp-pig-
ging?

I en kapp-pigg-kon-
kurranse året etter, i
1904, var antallet oppe
i minst 20, med delta-
gere fra «Sløtende»,
Ulven, Bakkelaget»
og fra Sande.

kapp-pigging tatt opp
igjen, som passende
øvelse (og konkurran-
se!) for funksjons-
hemmede.

Jakob Vaage

I Aftenposten 20. ja-
nuar er bildet av kapp-

piggingen gjentatt på ny og Nicolai Kielland-Thorkildsen betviler at bildet skriver seg fra en konkurranse. «Kjelken ble i forrige århundre først og fremst benyttet i forbindelse med fiske av yrkes- og hobbyfiskere,» skriver han. Dette er selvsagt riktig, men det samme kan vi si om skiene. De ble også «først og fremst» benyttet som bruksgjenstand (fremkomst-middel) i midten av det forrige århundre, men det ble også arrangert skikonkurranser, riktignok primitive, for 100 år siden.

Det er nettopp en slik primitiv konkurranse, fra 1890-årene, bildet viser, en konkurranse som hadde både startsted og mål, noe hr. Kielland-Thorkildsen bestrider.

Mannen som leder, har laget et *spesialsete på stålrør*, mens de bak-enforpiggende sister på tradisjonelle flettede kurver (ikke kasser). De ser også ut til å ta det hele med stor ro, der de pigger seg frem med stiv hatt på hodet.

Konkurransen som Terje Viken (godt navn på en roklubb) arrangerte hin februar søndag på travbanen på Frognerkilen for nøyaktig 75 år siden, ser ut til å ha syv deltagere, iallfall i den

viken roklubb. Bestemann blant de voksne ble Martin Johnsen, Slependen.

Han brukte 3.40,4 på den 1000 m lange distansen. Seierherren i gutteklassen under 16 år brukte 4.06,2.

I klassen for «to-mandspiggere» seiret brødrene M. og Chr. Johnsen over 2000 m på 7.08,6. I en handicapkonkurranse over samme distanse vant den 15-årige Christoffer Christoffersen på 7.27,0, men han hadde fått 60 m handicap.

At deltagerne i konkurranser, da som nå, gjorde sitt ytterste for å vinne er vel naturlig.

Det gjaldt også den gang å bli nr. 1.

For noen år siden ble

Ispigging på fjorden

Aftenposten gjengir 26. januar påny et meget interessant bilde fra is-pigging på fjorden, og dennegang viser bildet tydelig en konkurranse, ja selv tilskuerne sees i bakgrunnen. Jakob Vaage kan samtidig opplyse om at jeg har tatt feil da jeg trodde at det forrige bilde av kjelker på fjorden hadde med fiske å gjøre, og ikke med en arrangert konkurranse.

Det er jo interessant å se at Vaage har detaljert kjennskap til nettopp den spesielle situasjon som var avbildet forrige gang (Aftenposten 11. og 20. januar), idet han vet at bildet viser «en konkurranse som hadde både startsted og mål». Han vet da formodentlig også noe nærmere om tidspunktet og om hvem deltagerne var?

Overfor en slik visshet må jeg selvfølgelig bare melde pass. Hva jeg har forsøkt å tolke, er det som synes overvelende sannsynlig ut fra det bildet viser. Og de fleste vil vel være enige i at det må ha vært en ganske eiendommelig og ulik konkurranse hvis noen voksne pigger alene på kjelken, mens en av konkurrentene har et barn som ballast og en an-

nen konkurrent er et barn som pigger en voksen mann.

Forøvrig forbauser det meg at Jakob Vaage er upresis når han refererer fra mitt innlegg. Han skriver at jeg underbygger min påstand med at det sitter to mann på en kjelke. Da «kan fotografiet neppe skrive seg fra en konkurranse». (Dette synes som et sitat siden det står i anførselstegn). Jeg kan imidlertid ikke se at jeg har skrevet noe slikt. Det jeg skrev var følgende: «Den ulike bemanning på kjelkene, som fotografiet viser, bidrar også til å underbygge denne påstand» (om at det ikke dreier seg om en arrangert konkurranse). Og dette er jo noe helt annet.

At det forekom tomanns-konkurranser såvel som enmannskonkurranser i is-pigging, og med fastlagt startsted og mål, er kjent. Men det burde være unødvendig å gjøre oppmerksom på at mine uttalelser og vurderinger gjaldt det spesielle bilde, ikke is-pigging i sin alminnelighet.

Efter at Vaage nå, med sitt nye meget interessante bilde (26. januar), har vist oss hvordan en piggekonkurranse virkelig foregikk, ville jeg blitt ytterligere bestyrket i min antagelse av at det første bilde var fra isfiske på fjorden, om jeg ikke hadde fått kjennskap til at Jakob Vaage satt inne med detaljert viden om fotografiet.

Nicolai
Kjelland-Torkildsen

Ispigging utenfor Sandvika

7 FEB. 1978 MF

Deltagere og tilskuere ved en ispigging-konkurranse ved Jernholmene utenfor Kjerbo i Bærum ca. 1906. Er det noen av leserne som kjenner igjen personene på bildet?

Det var interessant å lese Jakob Vaages opplysninger om kapp-pigging i Aftenposten 28. januar. I samtaler med eldre folk i Slep-enden og Vestfjorden for øvrig har jeg mange ganger hørt om slike konkurranser, og jeg har fått inntrykk av at Vestfjorden og

kanskje spesielt Slep-enden var et sentrum for denne sporten. Dette er heller ikke urimelig når en tenker på de mange sund i strøket med fine is-forhold.

Vedlagte foto som er tatt ca. 1906 ved Jern-

holmene utenfor Kjerbo i Sandvika vi-ser deltagere og til-skauere ved en slik konkurranse. Jeg har identifisert bare en av personene på bildet, nemlig nr. 7 fra høyre i bakerste rekke. Det er Harald Pettersen som nylig døde på Asker Aldershjem omkring

96 år gammel. Bildet er utlånt av hans dat-ter. Det er sannsynlig at flere av de yngste personene på bildet fortsatt lever og kan-skje kan hjelpe til med å identifisere flere. Opplysninger mottas med takk.

Henning Koefoed